

078 [Autobiographical text (13 July 1941)]

Vooraf

Mondriaan en de Amerikaanse kunstcritica Charmion von Wiegand¹ ontmoeten elkaar voor het eerst in april 1941². Bij deze gelegenheid geeft Mondriaan zijn eerste autobiografische aantekeningen aan Charmion met informatie over zijn leven en werk. In de maanden mei en juli daaropvolgend geeft of stuurt hij haar aanvullingen en nieuwe teksten over zijn werk en leven. Deze - voor Von Wiegand geschreven autobiografische manuscripten - worden gepresenteerd in dit corpus als:

- 076 [*Born in Holland*]
- 077 [*Conclusion and reflexions*]
- 078 [*Autobiographical text (July 13, 1941)*]
- 079 [*Autobiographical text (July 24, 1941)*]
- 080 [*Autobiographical text (July, 1941)*]

Bron

In twee verschillende archieven zijn drie manuscripten gevonden die qua tekst een sterke overeenkomst vertonen. De eerste twee manuscripten bevinden zich in het Holtzman Deposit³ en het derde (gefotokopieerde) manuscript bevindt zich in het Mondrian/Von Wiegand archief⁴.

Het eerste manuscript in het Holtzman Deposit ('N8') is met potlood geschreven op de achterkant van een gebruikte envelop⁵ afkomstig van 'Netherland Publishing Corporation - New York'⁶. Het poststempel geeft aan: 'July - 9 41'. De tekst bestaat uit enkele zinnen en bevat twee verwijstekens naar onvindbare toevoegingen. De eerste zin van deze tekst komt overeen met de eerste zin van de autobiografisch tekst van 13 juli 1941. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Het tweede manuscript ('73') in het Holtzman Deposit telt vijf - rechtsboven - genummerde pagina's⁷. Bij nadere bestudering blijkt dat de eerste vier pagina's tekstueel verwant zijn aan een autobiografische tekst die Mondriaan aan Charmion von Wiegand stuurde en die in dit corpus gepresenteerd is als 079 [*Autobiographical text (July 24, 1941)*]. De vijfde pagina is verwant met de autobiografische tekst die op deze plaats gepresenteerd wordt: [*Autobiographical text (July 13, 1941)*].

Op grond van deze constatering is het manuscript '73' gesplitst:

- manuscript '73[1]': de eerste vier pagina's van manuscript '73', die verwantschap vertonen met [*Autobiographical text (July 24, 1941)*];
- manuscript '73[2]': de vijfde pagina van '73', die verwantschap vertoont met [*Autobiographical text (July 13, 1941)*].

Manuscript '73[2]' is met potlood geschreven op een gelinieerd schrijfblokblaadje⁸. Enkele wijzigingen in '73[2]' zijn met pen aangebracht. Het papier is aan één kant beschreven en heeft rechtsboven een omcirkelde '5'. Het is een kladversie van de tweede alinea van het autobiografisch tekst die Mondriaan - vermoedelijk - op 13 juli 1941 aan Von Wiegand heeft gegeven. Een kladversie, omdat de correcties in de lopende tekst van het manuscript '[CVW-3]' zijn verwerkt⁹. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Het derde manuscript in het Mondrian/Von Wiegand archief - hier aangeduid als '[CVW-3]' - bestaat uit twee bladzijden. Aan de fotokopie is niet te zien of het om een gekopieerde voor- en

¹ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunstcritica en kunstenaar.

² CR II 175; letter Von Wiegand to Motherwell (Digital Appendix: Supplements 101-4 - Letter Von Wiegand to Motherwell – May 28, 1947.)

³ 1) Box 5, Folder 8a, no. N8.

2) Box 5, Folder 2, no.73.

⁴ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024 'Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941'. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

⁵ Afmeting: ca. 24,1 x 10,4 cm (9½ x 4¼ inch).

⁶ Digital Appendix: Supplements 078-2 - [no title] (manuscript N8).

⁷ Afmeting: ca. 25,4 x 19,7 cm (ca. 10 x 7¾ inch).

⁸ Afmeting niet achterhaald; alleen een fotokopie was beschikbaar.

⁹ Digital Appendix: Supplements 078-1 - [no title] (manuscript 73[2]).

achterzijde gaat of om twee voorzijden. In ieder geval zijn er twee genummerde pagina's (rechtsboven '1' en '2').

In een ander handschrift dan dat van Mondriaan is de datering bovenaan de eerste pagina geschreven en zijn diverse aantekeningen onderaan het manuscript toegevoegd. Deze toevoegingen zijn hoogst waarschijnlijk van Charmion von Wiegand. Deze bron beschouwen we als geautoriseerd en onvoltooid.

Mondriaan duidt zichzelf in het manuscript aan met 'Mondrian', 'he' en 'his'. De tekst geeft autobiografische informatie over zijn beeldend en zijn geschreven werk. Om Charmion behulpzaam te zijn heeft hij de tekst al vast in de derde persoon enkelvoud geschreven. Het heeft veel weg van een kort artikel dat voor een krant of tijdschrift bestemd is, ook al omdat aan het eind van de tekst Mondriaan melding maakt van een geplande tentoonstelling van zijn werk in de Valentine Gallery¹⁰.

Basistekst en leestekst

De fotokopie van het manuscript ('[CVW-3]') in het Mondrian/Von Wiegand archief is een netversie van de kladversie uit het Holtzman Deposit ('73[2]'). Deze netversie is gebruikt als basis voor de leestekst.

Titel

Geen van de bronnen heeft een titel. In dit corpus zijn de autobiografische teksten zonder een titel opgenomen als [*Autobiographical writing*], aangevuld met een datering. Op het manuscript '[CVW-3]' staat vermeld: '13 juli 1941'. De fictieve titel van de gepresenteerde tekst is: [*Autobiographical text (July 13, 1941)*].

Datering en ondertekening

Op het manuscript in de Von Wiegand-correspondentie ('[CVW-3]') staat 'dated by Charmion July 13, 1941'. Dit is ook de datering voor de gepresenteerde tekst¹¹.

De tekst is niet ondertekend.

Ontstaan en publicatie

Het manuscript zou gedateerd zijn: 13 juli 1941. Er is geen brief van Mondriaan met deze datum bekend. Volgens haar dagboek heeft Charmion op zondag 13 juli 1941 een bezoek gebracht aan Mondriaan, vermoedelijk heeft hij de tekst toen aan haar gegeven¹².

Von Wiegand's eerste artikel over Mondriaan verschijnt in de herfst van 1943¹³ en bevat geen passages uit de gepresenteerde tekst.

Het manuscript '73[2]' uit het Holtzman Deposit omvat maar een gedeelte van de gepresenteerde tekst. De andere notities voor de gepresenteerde tekst zijn vermoedelijk verloren gegaan. Het kan ook betekenen dat Mondriaan gedeelten direct in het net heeft geschreven. Dit laatste lijkt niet aannemelijk, gezien zijn werkwijze.

Twee fragmenten van het manuscript '[CVW-3]' zijn gepubliceerd in het boek *The New Art – The New Life* ¹⁴.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [*Autobiographical text (July 13, 1941)*] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister' ¹⁵. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstraction, dynamic movement, equilibrium, oppositions, reciproque action, rectangular opposition.*

¹⁰ Solotentoonstelling in Valentine's Gallery, New York (19 januari tot 7 februari 1942).

¹¹ Mondriaan woont op dat moment in New York, 353 East 56th Street.

¹² The Getty Research Institute. Call Number 990024. 'Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941'. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹³ Charmion [von] Wiegand. 'The Meaning of Mondrian'. In: *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 1942/1943, no.8 (Fall 1943): 62-70.

¹⁴ H. Holtzman and M.S. James (eds.) *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 377, 337.

¹⁵ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

Bijzondere woorden

Mondriaan gebruikt in [*Autobiographical text (July 13, 1941)*] de term 'enter-balanced'. Waarschijnlijk heeft Mondriaan het Franse 's'entre-balacent' hier verengelst. In het Frans betekent 'entre' voor een werkwoord: elkaar, onderling. 'Enter-balanced' betekent dus zoveel als: 'elkaar in evenwicht brengen', 'elkaar in evenwicht houden'.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Op het manuscript staat 'dated by Charmion July 13, 1941'. Rond deze datum heeft Mondriaan de tekst naar Von Wiegand gestuurd en zal hij enige tijd voor deze datum met de tekst begonnen zijn. We vermoeden dat hij de tekst begin juli 1941 heeft geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1941 zes schilderijen vervaardigd: B299/319-B304/293¹⁶. Hij zal tijdens het schrijven aan het [*Autobiographical text (July 13, 1941)*] met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

¹⁶ CRII: 403-407.